

Archiv obce Strážíště

1860–1945

Inventář

EL NAD č.: 148

AP č.: 317

Mgr. Jiří Kříž

Plasy 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archiválií

Strážiště (lid. Strádišť, v Strádišti; něm. Stradischt) je obec ležící 7 km východně od Manětína a 11 km západně od Kralovic (Loc: 49°59'25.696"N, 13°19'42.613"E) na katastrálním území Strážiště u Mladotic v nadmořské výšce 450 m.

V roce 1193 daroval Humpold z Potvorova plaskému klášteru několik vesnic. Když krátce na to zemřel, jeho syn Dětleb se proti daru ohradil. Nakonec došlo k dohodě a Dětleb daroval plaskému klášteru v náhradu vsi Strážiště, Černou Hať, Sedlec, Doubravici, Bor a Mladotice. Plaský opat Matouš prodal v roce 1577 Strážiště a Černou Hať Mikuláši Kozelkovi. Mikuláš postavil v Černé Hati tvrz a poplužní dvůr, ke kterému připojil pozemky od zpustlých usedlostí. Po jeho smrti v roce 1584 koupil obě vsi Havel Hrobčický na Kolečovicích. V roce 1672 získal za 10 000 zlatých od dědiců po Hrobčických Černou Hať, Strážiště a Brdo Karel Maxmilián Lažanský na Manětíně. Ves patřila k manětínskému panství až do zrušení patrimoniální správy. Ve Strážišti stojí farní kostel sv. Martina, jenž je poprvé připomínán v roce 1250. Posledním farářem byl v roce 1431 Bartoloměj, pak tam docházeli řeholníci z Plas. Po roce 1577 byli místní osadníci označováni za protestanty a za třicetileté války fara vyhořela a kostel se stal filiálním k Manětínu, od roku 1683 ke Křečovu. V roce 1787 byla zřízena ve Strážišti lokálie povýšená roku 1856 na samostatnou faru.

Do roku 1848 byl nejnižší správní instancí vrchnostenský (patrimoniální) úřad. Zrušením poddanství vrchnostenská správa zanikla a dne 1. července 1850 vstoupilo v platnost tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze dne 17. března 1849, na jehož základě se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefinských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. V případě Strážiště známe stav až z roku 1857, kdy máme doloženu místní obec Strážiště s osadami Černá Hať a Chrástovice v tzv. „smíšeném“ okrese Manětíně. Od roku 1868 spadalo Strážiště pod soudní okres Manětín a politický okres Kralovice. K obci také patřil hospodářský dvůr Velká Černá Hať.

Na základě Stadionova zřízení a následně i rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím, který ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Voliči byli rozděleni do sborů podle volebního cenzu. Osady si volily osadní výbory, které měly spravovat majetek osad.

Nedochovala se jména prvních starostů a členů výboru. Nejstarším doloženým starostou byl Jan Bulín v roce 1876. Další jména obecních funkcionářů se objevují v době sporů o postavení nové školy. Obecná škola byla ve Strážišti zřízena v roce 1786 a sídlila v přízemí fary. V druhé polovině 19. století přestaly malé a tmavé prostory vyhovovat a začalo se uvažovat o postavení školy nové. Ta byla postavena až v roce 1906. Dlouholeté spory, ve které z osad má být škola postavena, vyústily v požadavek k rozdělení obce. To bylo schváleno v roce 1901 a obec byla rozdělena na Chrástovice a Strážiště s Černou Hatí. Dne 30. ledna 1902 proběhly v obou obcích nové volby.

Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) bylo voleno obecní zastupitelstvo se čtyřletým (po roce 1933 šestiletým) funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu. Při Obecním úřadu ve Strážišti byly ustanoveny komise finanční, stavební a letopisecká. Obecní zastupitelstvo ustanovovalo své zástupce do knihovní rady, honebního výboru, osvětové komise a Místní školní rady ve Strážišti.

V obci působil divadelní ochotnický spolek a včelařský spolek založený 1920. Sbor dobrovolných hasičů byl založen v roce 1897 v Chrástovicích. Ve Strážišti byl založen až v roce 1936, ale už předtím měla obec požární stříkačku.

Obec vlastnila kromě zemědělských pozemků, které propachtovávala místním rolníkům, i lesy. V obou osadách stála pastouška. K obecnímu jmění patřila ještě dobytčí váha a kůlna na stříkačku.

V druhé polovině 20. let 20. století obec uvažovala o výstavbě vodovodu. Od roku 1926 obecní zastupitelstvo několikrát odsouhlasilo elektrifikaci obce. Ani jeden záměr se do roku 1945 nepodařilo realizovat. Veškeré úsilí i finance obce byly vloženy do výstavby okresních silnic. Ve 20. letech to byla silnice z Mladotic do Strážiště. O dekádu později se budovala silnice ze Strážiště do Černé Hatě. Na trasu této silnice existovalo několik protichůdných návrhů. Nakonec byla vybrána varianta, která vedla ze Strážiště ke dvoru Velká Černá Hať s odbočkou na osadu Černá Hať. Stavba byla zahrnuta do zemské silniční akce, ale její začátek byl několikrát odložen. Ze zápisů obecního zastupitelstva víme, že v roce 1940 byla stavba odbočky pozastavena a nemáme doklad, jestli byla během války dokončena.

Činnost obecního úřadu byla ukončena 5. května 1945, kdy byl ustaven místní národní výbor. Prvním předsedou MNV se stal Emil Soukup.

Starosty obce byli:

Jméno:	V letech:
Jan Bulín	1876
Vojtěch Rom	1880
Václav Šmídl	1881 (?)
V. Soukup	1884
Josef Spína	1886
Vojtěch Čech	1891
Jan Korda	1892– (?)
V. Korda	(?) –1901
Jan Bulín	1902–1905
František Soukup	1905–1919
Václav Koča	1919–1923
František Šmídl	1923–1931
Václav Koča	1931–1940
František Soukup (úřadující náměstek)	1940–1942
František Šmídl (?)	1942–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Obyvatel Stražiště	88	70	60	65	65	68	78	42
Obyvatel Černé Hatě	105	100	125	128	128	124	108	63
Obyvatel Chrást'ovice	228	220	214	179				
Domů ve Stražišti	9	9	8	10	10	11	13	24
Domů v Černé Hati	13	13	12	14	14	14	15	14
Domů v Chrást'ovicích	28	30	31	30				

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Strážáště tvoří archiválie vzniklé činností Obecního úřadu a jeho nástupce místního národního výboru, Místní školní rady a Honebního výboru ve Strážášti, který fungoval pravděpodobně již od roku 1850 do roku 1945. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Ve dnech 3. až 5. května 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru ve Strážášti. Převzaté archiválie byly dodatečně v roce 1996 zapsány do knihy přírůstků k datu 5. června 1954 pod číslem 1014.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond AO Strážáště o celkovém rozsahu 0,11 bm obsahuje 6 předních knih, 1 podací protokol a 1 karton spisů. V roce 1956 Jaroslav Vavřík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a Josef Pankraz pak v roce 1962 vyhotovil soupis písemností. Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky 645/2004 sb. V průběhu inventarizace byl z fondu Archiv obce Strážáště převeden 1 podací protokol z let 1941–1949 o rozsahu 0,01 bm do fondu Místní národní výbor Strážáště.

Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly archiválie ukládány. S největší pravděpodobností byly na obecním úřadě spisy řazeny chronologicky, proto bylo při pořádání vytvořeno umělé schéma, které vychází ze schématu uvedeného v Metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (čj. AS/1-284/2000), které bylo upraveno pro potřeby fondu. Archiválie byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál. Při zpracování fondu a sestavení jeho inventáře archiváři vycházeli z Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010) a jeho dodatku č. j. SOAP/060-1300/2014.

Při probíhající generální inventuře došlo ke zpřesnění časového rozsahu, celkové metráže fondu, počtu a ve skladbě evidenčních jednotek V průběhu inventarizace nebyla provedena vnitřní skartace.

Ze skupiny I. se dochovaly zápisy ze schůzí obecních a osadních orgánů (inv. č. 1 a 2). Do skupiny II. byl zařazen podací protokol zásobovacího referenta obce Strážáště z let 1941–1945. Spisy byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 4–9). Skupina III. Účetní materiál obsahuje čtyři účetní knihy. Do knihy inv. č. 10 byly střídavě zapsány hlavní knihy obce Strážáště za roky 1938–1942 a osady Strážáště za rok 1941. Také v knihách inv. č. 11 a 12 bylo vedeno více agend, které jsou podrobně rozepsány v inventárním seznamu. V podskupině Účty jsou účetní uzávěrky obce Strážáště a osady Černá Hať z let 1930–1940 (inv. č. 14 a 15).

Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Strážáště je torzovitý a poskytuje informace o činnosti obecní samosprávy hlavně pro období po první světové válce do roku 1941. Starší údaje lze nalézt v Pamětní knize obecné školy ve Strážášti z let 1879–1906, ve které řídící učitel Adolf Kupka, při popisu sporu o výstavbu nové školy, zachytil i politickou situaci v obci. Informace o změnách ve vedení obce během okupace obsahuje vlastivědný deník místní školy. Obě knihy jsou uloženy ve fondu Základní devítiletá škola ve Strážášti 1872–1971.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Strážiště 1860–1945 (1949) uspořádala Kateřina Nová a Jiří Kříž. Inventář zpracoval Mgr. Jiří Kříž v prosinci 2011 a v březnu 2015 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 23. 03. 2015

Mgr. Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Archivní prameny

a) Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945* (1948), kart. 37, inv. č. 353 Strážišťe – obecní záležitosti 1918–1936.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Základní devítiletá škola ve Strážišti 1872–1971*, inv. č. 9, Vlastivědný sborník, 1932–1946.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Základní devítiletá škola ve Strážišti 1872–1971*, inv. č. 5, Školní kronika, 1879–1906.

b) Tištěné prameny

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří: *Paměť krajiny II. Soupis drobných památek Kralovicka a Žihelska*. Mariánská Týnice 2007.

CAIS, Petr: Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav: *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

HUBKA, Petr – VITOUŠOVÁ, Marie.: *Základní devítiletá škola ve Strážišti 1872–1971: inventář*. [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 21]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích 1983.

KOČKA, Václav: *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N – Ž*. Praha 1991.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. IV. díl – S–Ž*. Praha, 1951.

SCHELLE, Karel: *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava 2008.

ZETEK, František J.: *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice 1932.

Inventární seznam

Inv.č	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedm. č.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a finanční komise (4. 4. 1919–22. 11. 1940) Zápisy ze schůzí místní školní rady (17. 10. 1918–27. 6. 1921) Zápisy ze schůzí honebního výboru (13. 6. 1921–26. 2. 1939)	1918–1940	ukn 1
2	Zápisy ze schůzí osadního zastupitelstva, rady a finanční komise v Černé Hati (15. 1. 1933–15. 6. 1941) Zápis ze schůze obecní stavební komise (21. 1. 1932)	1932–1941	ukn 2
II. Spisový materiál			
1. Registraturní pomůcky			
3	Podací protokol zásobovacího referenta obce Strážiště (2.1.1941–15.9.1945) <i>Podací protokol osady Černá Hat' (17. 4. 1941–21. 7. 1941) a obce Strážiště (16. 6. 1943–30. 12. 1949)</i>	1941–1945	ppr 1 MNV Strážiště
2. Spisy			
4	Evidence a pronájem pozemků	1860–1944	kar 1
5	Rozpočty obce	1938–1942	kar 1
6	Rozpočet osady Černá Hat'	1930–1939	kar 1
7	Stavba umrlčí komory, okresní silnice	1908–1936	kar 1
8	Seznam dětí povinných očkováním	1929–1933	kar 1
9	Pronájem rybolovu, Vyhláška o úpravě služebních poměrů zaměstnanců v zemědělském, lesním a honebním hospodářství a výkaz o plnění kontingentu dobytka	1941–[1944]	kar 1
II. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
10	Hlavní kniha obce Strážiště (1938–1942) Hlavní kniha osady Strážiště (1941)	1938–1942	ukn 3
11	Hlavní kniha osady Strážiště (1934–1935) Kniha obecních prací a platů (1932–1933) Seznam odpracovaných dnů na cestách (1937)	1932–1937	ukn 4
12	Kniha rozpočtů a účtů osady Černá Hat' (1899–1932) Záznam plateb na daň z masa (1933–1934)	1899–1934	ukn 5
13	Hlavní kniha osady Černá Hat'	1935–1941	ukn 6
2. Účty			
14	Účetní uzávěrky	1938–1940	kar 1
15	Účetní uzávěrky osady Černá Hat'	1930–1933	kar 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Strážiště
Značka archivního fondu:	AO Strážiště
Časový rozsah:	1860–1945
Počet evidenčních jednotek:	8 (6 úředních knih, 1 podací protokol a 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	15
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	23. 03. 2015
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Mgr. Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jiří Kříž
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválila:	PhDr. Hana Říhová dne 23. 03. 2015 č. j. SOAP/060-90/2015